

Федірець О.В.
Полтавська державна аграрна академія

КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглядаються питання контролю за використанням енергетичних ресурсів в аграрних підприємствах. Обґрунтовуються методичні підходи до проведення енергетичного аудиту в підприємствах аграрного сектора.

Постановка проблеми. В Україні незважаючи на загострення енергетичної кризи, ефективність використання енергоресурсів продовжує залишатися недопустимо низькою. Найбільша частина втрат енергоресурсів пов'язана з їх кінцевим споживанням. В той же час сільське господарство залишається одним з найбільших споживачів енергоресурсів в народногосподарському комплексі України. Так в сільському господарстві споживається 40% автомобільного бензину, та понад 50% дизельного пального [1, с.126], причому значна його частина використовується неефективно. Зважаючи на це важливим є створення ефективної системи контролю за використанням енергоресурсів в сільському господарстві.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми ефективного використання енергетичних ресурсів в сільському господарстві України досліджувалися багатьма вченими. Серед них проблему забезпечення ефективного контролю за використанням енергетичних ресурсів в сільському господарстві досліджували в своїх працях Буга В. К., Гришко В. В., Медведовський А. К., Перебийніс В. І., Рабштина В. М. та інші.

Але на даний час не розроблено чіткої методики проведення енергетичного аудиту в аграрних підприємствах

Цілями статті є викладення результатів наукових досліджень з виявлення напрямків удосконалення контролю за використанням енергетичних ресурсів в аграрних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Контролювання – це одна з головних управлінських функцій. Контроль в аграрному підприємстві – це таке регулювання організаційної діяльності, коли деякі заплановані елементи виконання ставлять у визначені межі. Без цього регулювання організація не може з'ясувати, наскільки добре вона функціонує відповідно до своєї мети. У будь-який момент часу система контролю порівнює, де організація перебуває за фактичним рівнем виконання, і де вона повинна бути.

Існують різноманітні види контролю: фінансовий, бюджетний, технологічний, контроль якості інші. Зважаючи на загострення енергетичної кризи в Україні та те, що аграрне виробництво є великим споживачем енергоресурсів, останнім часом все більшого значення набуває енергетичний контроль в аграрних підприємствах.

Енергетичний контроль об'єднує всі форми контрольної діяльності на підприємстві з метою забезпечення якісного аналізу та енергетичної оцінки функціонування енергосистеми.

Енергетичний контроль включає:

- адміністративний контроль енерговитрат;
- технологічний контроль енерговитрат;
- енергетичну ревізію (енергетичний аудит) [5, с. 135].

Адміністративний контроль енерговитрат передбачає перевірку технологічних процесів на підприємстві шляхом постійного спостереження за ними з метою фіксування поточного стану енерговитрат.

Технологічний контроль енерговитрат включає операційний контроль, спеціальну прийомку енергозатратної продукції, управлінський контроль використання енергоресурсів[5, с. 136].

Енергетичний аудит – це технічне інспектування енергогенерування й енергоспоживання підприємства з метою визначення можливості економії енергії і надання допомоги підприємству в здійсненні заходів, що забезпечують економію енергоресурсів на практиці.

Енергоаудит виник на стику таких галузей науки, як енергетика, менеджмент, технологія виробництва. До деякої міри сюди повинна бути віднесена й екологія, особливо для тих виробництв, у яких ця складова має велику вагу в собівартості готової продукції, або значно впливає на її якість, що ми спостерігаємо у відношенні до сільськогосподарської продукції.

Якщо енергетичну ревізію здійснює відповідна служба підприємства, то енергетичний аудит проводять незалежні особи (енергоаудитори) чи фірми, уповноважені на це суб'єктами господарювання.

Головною метою енергетичного аудиту є обстеження організацій для виявлення ефективності енерговикористання, оцінка потенціалу енергозбереження та розробка найбільш ефективних способів його реалізації [4, с. 7].

Енергетичний аудит призначений для вирішення таких головних завдань:

- обстеження стану використання енергетичних ресурсів на об'єкті;
- розроблення організаційно-технічних заходів, спрямованих на зниження енергетичних витрат;
- визначення потенціалу заощадження енергії;
- економічне обґрунтування організаційно-технічних заходів [3, с. 105].

Енергоаудит ґрунтується на двох основних правилах:

- енергоаудит не повинен зводитися до простої фіксації помилок;
- енергетичні аудити не повинні проводитися таємно.

Проведення енергоаудиту полягає у виконанні шести послідовних етапів:

- 1) визначення обсягу споживання енергоресурсів і їх вартості за репрезентативний проміжок часу;
- 2) обстеження паливно-енергетичних потоків на об'єкті;
- 3) аналіз ефективності використання енергії та енергоносіїв;

4) розроблення рекомендацій з ефективного використання енергоресурсів;

5) економічне обґрунтування пропонованих рекомендацій;

6) підготовлення звіту.

Звіт енергоаудиту – це офіційний документ і є поданням аудиторської інформації в єдиному рекомендаційному документі поряд з даними про енергетичні і фінансові видатки та заощадження.

На даний час енергоаудит широко застосовується в будівництві та промисловості. В аграрному секторі енергетичний аудит фактично не застосовується. Така ситуація зумовлена наступними факторами:

- більшість аграрних підприємств не мають змоги оплатити послуги незалежних енергоаудиторів;

- на даний час не існує чітко розробленої методики проведення енергоаудиту в аграрних підприємствах;

- аграрна сфера матеріального виробництва має ряд специфічних особливостей енергоспоживання які ускладнюють проведення енергоаудиту (значна розосередженість виробництва як в часі, так і в просторі, використання живих організмів та переважно мобільних енергетичних засобів).

Сільське господарство як об'єкт управління характеризується особливою складністю: невизначеністю умов функціонування, недостатньою оперативністю отримання і обробки інформації, що зумовлює неоптимальність рішень, що приймаються, і, як наслідок, нераціональне енергоспоживання [2, с. 22]. А це в свою чергу впливає на вартість та тривалість проведення енергоаудиту.

В той же час проведення енергетичного аудиту в аграрних підприємствах є перспективним напрямком заощадження енергоресурсів і зменшення енергоємності аграрної продукції.

Висновки. Отже організація ефективної системи контролю за використанням енергетичних ресурсів в аграрних підприємствах дозволяє

вчасно визначити можливі напрямки втрат енергетичних ресурсів і розробити ефективні заходи для їх усунення. Важливого значення набуває застосування в аграрних підприємствах енергетичного аудиту як ефективного засобу зовнішнього контролю за використанням енергетичних ресурсів.

Бібліографічний список:

1. Адоньєв Є.О. Енергетичні ринки регіонів півдня України: стан, ефективність, перспективи розвитку. – Мелітополь: ТОВ “Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні”, 2005, – 304 с.
2. Гришко В.В., Перебийніс В.І., Рабштина В.М. Енергозбереження в сільському господарстві (економіка, організація, управління). – Полтава: Полтава, 1996. – 280 с.
3. Энергетический менеджмент/ А.В. Праховник, А.И. Соловей, В.В. Прокопенко и др. – К.: ІЕЕ НТУУ “КПІ”, 2001. – 472 с.
4. Энергоаудит и нормирование расходов энергоресурсов: Сб. метод. материалов/ Г.Я. Вагин, Е.А. Зенютович, А.Б. Лоскутков и др.; Под ред. С.К. Сергеева. – Н.Новгород: НГТУ, 1998. – 260 с.
5. Перебийніс В.І. Енергетичний менеджмент: Навчальний посібник. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2004. – 232 с.